

H. Roths prædiken 23. søndag efter trinitatis

Taler
H. Roth

Dato
11. november 1849

Sted
Adserballig Kirke

Omstændigheder
Prædikentekst:

Matthæusevangeliet kapitel 22, vers 15-23.

- 1 Da gik Pharisæerne hen og holdt Raad, hvorledes de kunde besnære ham i Ord. Og de sendte deres Disciple til ham med de Herodianer og sagde: Mester! Vi vide, at Du er sanddru, og lærer Guds Vei i Sandhed, og skjønner om Ingen; thi Du anseer ikke Menneskens Person. Siig os derfor, hvad tykkes Dig; er det tilladt
5 at give Keiseren Skat eller ei? Men som Jesus havde mærket deres Ondskab, sagde han: I Øienskalke, hvi friste I mig? Viser mig Skattens Mynt. Men de bragte ham en Penning. Og han sagde til dem: hvis Billede og Overskrift er dette? Saa giver Keiseren Det, som Keiseren er og Gud Det, som Guds er. Og der de hørte det, forundrede de sig, og forlode ham og gik bort.

- 10 Mine christelige Tilhørere! "Giver Keiseren Det, som Keiserens er, og Gud det, som Guds er", med disse Ord beskæmmede Frelseren de underfundige Pharisæer, da de søgte at besnære ham i Ord og lode ham spørge: "er det tilladt at give Keiseren Skat eller ei"? De havde haabet, at han enten, ved at svare
15 benægtende paa dette Spørgsmaal, skulde give dem Leilighed til at anklage ham som en Oprører mod Keiseren, eller at han, ved at bifalde Skattens Ydelse, skulde blive forhadet og forfulgt af det jødiske Folk, hvis nationale Stolthed følte sig dybt ydmyget ved at det stod under den romerske Keisers Overherredømme, og som i Følelsen af at være Guds udvalgte Folk, det Folk, som Herren havde
20 givet sin hellige Lov og sine dyrebare Forjættelser, fandt det dobbelt nedværdigende at betale Skat til et Hedningefolk.

- Denne dobbelte Snare var tilvisse snedigt nok anlagt, men Frelserens Viisdom var dog større end Pharisæernes underfundige Kløgt, og, da hans Fjender hørte
25 det Svar, som bar denne høie Viisdoms Stempel, forundredede sig, forlode ham, og gik bort. Men, medens vi høre Frelseren henvise Jøderne til den Lydighed, hvilken de skyldte Keiseren, der nu engang var deres Overherre, og hvilken de

30 baade kunde og burde forene med deres høieste og helligste Pligter imod Gud,
den Kongers Konge og Herres Herre, hvem Riget og Magten og Æren tilhører i
Evhighed, medens vi høre denne Frelserens Tale, lytte vi til den, som til en
Formaning for os selv, for alle Slægter og Folkeslag.

35 “Giver Keiseren det, som Keiserens er, og Gud det, som Guds er,” saaledes lyder
Ordet, og det byder os at ihukomme baade hvad vi skyldte vor Konge og vort
Fædreland, og hvad vi skyldte vor Gud og Herre i Himlen, det byder os at
ihukomme baade de Pligter, der paaligger os som troe Undersaatte og Borgere i
Staten, som **Landets** rette Børn, og de Pligter, der paaligger os som troe
Undersaatte og Borgere i Himmeriges Rige, som **Guds** rette Børn.

40

Og finde I ikke, mine Tilhørere! At allerede den første Deel af Frelserens
Befaling lyder som skreven just for den nærværende Tid, da Fædrelandets Nød
og Fare har krævet og fremdeles vil kræve saa mangt et Offer af os, da den
Kjærlighed til Konge og Land, som fra Hedenold af indtil vore Dage har boet i
45 danske Hjerter, skal bestaae sin Prøve, og det skal vise sig, at vi “elske ikke med
Ord, ei heller med Tunge, men i Gjerning og Sandhed”?

Denne opoffrende Kjærlighed faaer, som befalet af Herren selv, et helligt Præg
og en religiøs Betydning for os, Det, “at give Kongen, hvad Kongens er” bliver
50 som Herrens eget Bud, en Deel af Det, “at give Gud, hvad Guds er”, og ethvert
Offer, der maa bringes, enhver Gave, der skjænkes, enhver Skat, der kræves,
enhver Møisommelighed og Lidelse, der bæres, enhver Kamp, der strides og
ethvert Liv, der hengives i Døden for at der kan værnes om Danmarks krænkede
Ret og krænkede Ære, bliver at betragte som offret og henlagt ikke blot paa
55 Fædrelandets Alter, men tillige paa Herrens Alter.

--- I ville da finde, mine Kjære! At jeg idag med Rette har fremhævet de Ord i
Dagens Evangelium, med hvilke Frelseren formane os til undersaatlig Troskab,
og lovet være Gud, at disse Ord for os kun ere en Formaning til at **bevare** al god
60 Troskab mod Konge og Fædreland, til at **bevare** den Troskab, der ei blev brudt,
da under Tidens stærke Bevægelse det Spørgsmaal lød til Eder, om I vilde være
for eller imod Danmark, Eders Fædreland!

Lovet være Gud, at I kunne høre denne Formaning uden at rødme, kunne høre
65 den med samme Lyst og Glæde, som jeg forkynnder den for Eder! Thi hvorledes
troer I vel, mine Venner, at Evangeliets Ord maae lyde i vore vildfarende Brødres

Øren, der, idet de forvandle Sandhed og Ret, svigtede den Troskabseed, de have svoret deres Herre og Konge, og hvorledes troe I, at Evangeliets Ord: “giver
70 Keiseren det, som Keiserens er og Gud det, som Guds er”, maae lyde paa Deres Læber, der have gjort sig skyldige i den samme Løgn og Underfundighed, og der have brudt den samme Eed?

Maatte dog baade De, der høre Ordet og De, der forkynde det, lære at erkjende,
75 at ethvert Brud paa deres undersaatlige Pligt og Eed er en **hellig** Brøde, og maatte “Gud og Kongen” vort skønne Løsen, snart blive et **oprigtigt** Løsen, saalangt som gamle Danmarks Rige naaer og bør naae! --- Naar jeg saaledes, mine Tilhørere! Har henvendt Eders Tanker paa de utroe og meenederste Undersaatter, der ikke have erkjendt og agtet den Gjæld til Kongen, som ogsaa
80 er en Gjæld til Gud, saa er dette ikke skeet, for at jeg her vil fordømme Dem, for at jeg her vil afsige den Dem, som Guds og Menneskers Love engang ville afsige over dem; men vel er det skeet for at fordømme **Løgneren og Meeneden** selv, og dertil maa jeg finde en Anledning ikke blot i Dagens Evangelium, som fra den kirkelige Øvrighed er udgaaet til idag at tale **om Sandhedens og Edens**
85 **Hellighed.**

Vore andægtige Betragtningers Gjenstand være det da, at

90 **Sandheden og Eden bør være os hellige for Guds, Samfundets og vor egen Skyld.**

At tale Sandhed, m. V. eller at tale overensstemmende med vor Erkjendelse af de Ting, om hvilke vi tale, er ikke en Dyd, som Mennesker selv have udtænkt i
95 Tidernes Løb, og som kunde fremkomme og atter forsvinde af Menneskelivet uden at dette derved vandt eller tabte i sit Værd eller i sit væsentlige Indhold, nei, som Gud er sanddru, som ethvert Ord, der er udgaaet af Guds Mund, hører til de evige Sandheder, der ei forgaae, om end Himmel og Jord forgaae, og som Frelseren havde et fuldkomment Krav paa den Roes, der paa Skrømt blev
100 tildeelt ham i de Ord af hans Fjender: “Mester, vi vide, at Du er sanddru, og lærer Guds Vei i Sandhed, og skjøtter om Ingen”, saaledes hører Sanddruhed væsentlig med til Guds Afbillede, og, da “Gud skabte Mennesket i sit Billede efter sin Lignelse”, nedlagde han Sandhedsfølelse og Sandhedskjærlighed i det menneskelige Hjerte, og han satte Samvittigheden til en Vogter for den. Vort
105 eget Hjerte vidner derfor, at, idet vi krænke Sandheden, krænke vi ogsaa Gud i

Himlen, som er Sandhedens Ophav og Kilde, og saa fordærvet er Ingen, at han jo veed, at jo en lønlig Røst siger ham, at han synder og gjør Gud imod, naar han lyver eller virker i Løgnens Tjeneste. Men m. V.! det er ikke blot vort Hjerte,
110 ikke blot lønlige Røster, som fortælle os dette: Guds eget Ord byder os klart og tydeligt: **“Aflægger Løgn og taler Sandhed,** hver med sin Næste!” og disse Pauli Ord staae i fuldkommen Samklang med Davids, naar han spørger: “Jehova! Hvo skal være til Herberge i Dit Paulun? Hvo skal boe paa Din Helligdoms Bjerg?” og selv svarer: “Den, som vandrer ustraffelig og gjør Ret og
115 **taler Sandhed i sit Hjerte,**” og de staae i fuldkommen Samklang, med Propheten Sachariæ Ord: “Disse ere de Ting, som I skulle gjøre: **Taler Sandhed,** hver med sin Næste! Dømmer paa Eders Thing, hvad Ret er og hvad der leder til Fred.

120 Pønser ikke paa Ondt imod hverandre i Eders Hjerte, og **elsker ikke falsk Eed;** thi alt Sligt er det, jeg hader, siger Herren”! --- Propheten nævner ogsaa falsk Eed iblandt de Ting, hvilke Herren hader, og visselig maa Herrens Øie hvile med det største Mishag og med den største Vrede paa en Meeneder, der ikke blot bryder sit Ord, bryder Tro og Love, men ogsaa gjør sig skyldig i den frækkeste
125 Krænkelse af Herrens hellige Navn og i den frækkeste Spot med den alvidende Guds Retfærdighed.

Thi hvo kan frækkere spotte Gud og de guddommelige Ting end Den, der høit og helligt kalder Gud til Vidne for at bekræfte en Løgn som Sandhed eller for at
130 bekræfte et Løfte, som han siden svigter? Hvo kan frækkere trodse den retfærdige Gud end Den, der ved at sværge bekjender, at Gud er til, den stærke og nidkjære Gud, der kjender og straffer hver Misgjerning, og dog vover at bruge den hellige Guds Navn i Løgnens og Uretfærdighedens Tjeneste, dog vidner og handler, som om der ingen Gud var til, som om den guddommelige
135 Retfærdighed ei kunde naae ham paa Jorden og ei kunde ramme ham hisset?

--- Det kunde synes umuligt, m. T.! at Nogen saa aldeles i sit Hjerte og i sit Levnet kunde fornægte sin Gud, kunde fornægte Religion og Christendom; men naar det dog er muligt, naar den sørgeligste Kjendsgjerning, som vor Tid
140 frembyder, ikke er Ødelæggelsen der, hvor Krigens Fakkell har luet med sin vilde fortærende Flamme, ei heller er det dyrebare Broderblod, som har maattet flyde i store Strømme, ei heller vore saarede og lemlæstede Krigere, ei heller de mange sørgende Fædre og Mødre, Hustruer og Børn, der dybt savne og begræde de Faldne, men naar det er vor Tids sørgeligste Kjendsgjerning, som ogsaa Kilden

til alle Dem, jeg her har nævnt, at saa mange af Statens ikke blot verdslige men ogsaa **geistlige** Tjenere have brudt deres svorne Troskabseed, og at saamange af Landets Børn have kæmpet mod den Fane, til hvilken de selv have svoret, --- naar Meeneed overhovedet desværre er mulig, da er det, fordi Mange elske Gods
150 og Guld, **Magt og Høihed**, elske de Ting, der ere i Verden, høiere end de elske og frygte Gud; det er, fordi Mange i deres Væsen ere saa hildede i Løgn og Uretfærdighed, at de hverken erkjende Guds eller Sandhedens og Edens Hellighed, og det er, lader os ikke glemme at dømme som Frelseren dømte om sine Fjender, det er, fordi Mange, forførte og vildledte, "ikke vide, hvad de
155 gjøre".

--- For Enhver, der ikke er vildledt af Løgn og Lidenskab, for Enhver, der har bevaret christelig Eenfoldighed i sine Tanker og Fromhed i sit Hjerte, er og bliver Eden et helligt Baand til Sanddruhed og Troskab, hvilket han ei tør
160 sønderrive, fordi han derved vilde sønderrive det Baand, som binder ham til Gud og Gud til ham; for ham er klart og uimodsigeligt, at til at give Gud, hvad Guds er, til at give Gud Æren, hører ogsaa det at give Sandheden Ære og at ære hver Eed, som vi aflægge ved at paakalde Herrens hellige Navn. ---

165 Men at ære Sandheden og at lade Eden være ubrødelig, er ogsaa vor hellige Pligt imod det Samfund, hvori vi leve. Hvad der skal give saavel det hele borgerlige Samfund som de særegne Forbindelser, hvilke Mennesker ellers indgaae med hverandre, Styrke, Inderlighed og den Velsignelse, som er Formaalet for dem, er **gjensidig Tillid**. Hvor Tilliden mangler mellem Regjeringen og Folket, hvor
170 Kongen ei kan stole paa, at Folket vil give **ham**, hvad **hans** er, ei kan stole paa, at Statens Tjenere ærligt vogte Pligter og Kald, og ei kan stole paa Dem, der i Farens Stund skulle værne om hans Throne og om Landets Ære og Ret, at her, hvor Undersaatterne ei kunne troe om Deres Konge, at han vil give **Dem**, hvad **Deres** er, at han veed og vil deres sande Vel og Lykke, der vakler Thronen, der
175 hviler den hele Statsbygning paa en ulmende Vulkan, der i Bevægelsens Øieblikke snart kan udspye sine fortærende Flammer, og ryste og omstyrte det Bestaaende, der ligger Spiren til borgerlig Uorden og Lovløshed, til Oprør og blodige Borgerkrige.

180 Men see, denne gjensidige Tillid imellem Regjeringen og Folket hviler paa, at Sandhed og Ret elskes og øves fra begge Sider, og paa at Kongen agter sit Ord ligesom Folket agter sine Pligter. Sanddruhed og Trofasthed ere de Grundpiller, paa hvilke Statens Vel alene kan bygges sikkert. Til nu atter at give denne

185 Sanddruhed og Trofasthed en saa sikker Støtte som muligt skal Staten tjene,
under den Forudsætning, at, naar “Menneskene sværge ved Den, der er høiere
end de selv ere, ved Gud i Himlen, da maa Sagen være vis, da maa deres Udsagn
være Sandt og deres Løfte sikkert: derfor sværger Soldaten til sin Fane, derfor
sværger Embedsmanden, at han vil være sin Konge huld og tro, og derfor skal
190 Eden for Øvrigheden gjøre Ende paa al Modsigelse og bane en sikker Vei for
Retfærdigheden.

Eden bør da være os hellig, ikke blot for Herrens Skyld, ved hvis Navn vi sværge,
men ogsaa for den borgerlige Samfunds Skyld, i hvilket Eden skal være en Støtte
195 for Sanddruhed og Troskab. Hvor Eden ikke æres som hellig og ukrænkelig, der
er ingen sikker Borgen for, at Ret og Retfærdighed haandhæves, at borgerlig
Orden og Ro ei forstyrres, at Uskyldigheden forsvares, den Svage beskyttes,
Lasten hæmmes, at Alt, hvad der tjener til det almindelige Vel, fremmes, og at
Alt, hvad der kan være dette til Skade og Fordærvelse, hindres; der er ingen
200 sikker Borgen for, at Landet forsvares, som det bør forsvares, mod indvortes og
udvortes Fjender.

Maae vi ikke, mine Venner! Paa det Sørgeligste overbevises herom, naar vi see til
den Ulykker, som meenederste Oprørere i vort eget Land have afstedkommet,
205 og som kun have været mulige ved Løgn og Meened? Men Sanddruhed og
Trofasthed ere vore gjensidige Pligter ikke blot som Medlemmer af det
borgerlige Samfund, men ogsaa som **Medmennesker**, ogsaa som Medlemmer
af det store Samfund, “der boer paa den ganske Jordens Kreds af eet Blod”, og,
ligesom Løgn og Troløshed bringe Forstyrrelse ind i det borgerlige Liv, saaledes
210 forstyrre disse Laster ogsaa ethvert af de særegne Forhold, hvori vi ellers træde til
vor Næste.

De baade forstyrre al Handel og Vandel i det daglige Liv, og de tilintetgjøre alle
Venskabs- og Kjærlighedsforhold; thi Venskab og Kjærlighed; thi Venskab og
215 Kjærlighed, Fortrolighed, huuslig Lykke, kort, alle Forbindelser, der knytte
Menneskenes Hjerter til hinanden, forudsætte gjensidig den Tillid, som vi ikke
kunne skjænke Løgnerne og den Svigefulde.

Bære vi Løgn paa vore Læber og Svig i vore Hjerter, da kunne vi ikke opnaae det
220 skønneste jordiske Formaal, Gud har sat os som Mennesker, at elske og elskes af
hinanden; thi kun et oprigtigt Hjerte kan elske og vinde Andres Kjærlighed. ---

Sandheden og Eden bør endelig ogsaa være os hellige **for vor egen Skyld**; thi
225 mere end noget Andet fordærver Usandhed det indvortes Menneske, og denne
Fordærvelse har naaet en frygtelig Grad, naar et Menneske kan gjøre sig skyldig i
Meened, Løgnens fordømmeligste og vederstyggeligste Affødning. Med
Fordærvelsen voxer da ogsaa Straffen for dette Liv og for Evigheden: **en Løgner**
mister sine Medmenneskers Tillid og har jo intet Krav paa den; hans Ord have
230 ingen Vægt, i hvor stærke han end bruger dem, og hans Person ingen Anseelse, i
hvor høi en Plads han end beklæder, og en **Meeneder** er fornedret saa dybt i
Verdens Øine, at han ingensinde kan finde Opreisning: Skam og Skjændsel
hviler paa hans Navn, og overalt i Verden vil han møde den Foragt, som han i
sine bedre Øieblikke føler for sig selv.

235 Men, mine Venner! Selv om Løgn og Meened kan skjules for Mennesker og
undgaae deres straffende Foragt, saa kan den “aldrig skjules for Gud, den
Alvidende, der randsager Hjerter og Nyrrer” og “kiender grant alle vore Veie”, og
den kan ikke undgaae Guds Dom og Straf her og hisset.

240 Thi hedder det ikke til den Svigefulde: “Herren skal aabenbare hvad der er skjult
hos Dig, og nedstyrte Dig midt i Menigheden, fordi Du ikke gik frem i Herrens
Frygt og Dit Hjerter var fuldt af Svig”; hedder det ikke: “Du fordærver Dem,
som tale Løgn, Blodmanden og Bedrageren afskyer Jehova; hedder det ikke,
245 “Herren vil ikke lade den blive ustraffet, som bruger hans Navn forfængeligen”,
og skulde den Herre Zeobath forgjæves have sagt: “Jeg lod Forbandelse udgaae,
den skulde komme til Tyvens Huus og til hans Huus, som sværger falskeligen
ved mit Navn”; skulde den Herre Jehova forgjæves have svoret ved sig selv:
“Saasandt jeg lever, den Eed, som han forhaanede, og det Forbund, som han
250 brød, lægger jeg paa hans Hoved”?

Nei, visselig, tungt maa Meenederen føle Herrens Forbandelse, hvormed han
har betyngt sig, og som i hver stille Time, da Besindelse vaagner, maa knuge
hans Sjæl med uendelig Vægt; den maa forstyrre hans Dages Ro, og om Natten
255 maa den forjage Søvnens fra hans Leie, og ængste ham med Samvittighedens
strenge og truende Røst, der da taler høiere, naar Verdens og Livets Røster ere
tause; den maa fortære hans Livs Kraft og lade ham svinde hen som Dug for
Solen, som et Offer for Døden i Livet selv.

260 Og mere end nogen anden Synder vil en Meeneder savne Mod til at søge Naade
og Barmhjertighed der, hvor den ene er at finde; mere end nogen anden Synder

265 vil en Meeneder savne Mod til at opløfte sine Øine til den Hellige, hvis
Hellighed han saa frækt har krænket, til den Retfærdige, hvis retfærdige Straf
han har nedkaldt over sig.

Lader os her da ikke glemme at bede for enhver saadan vildfarende Broder!
Lader os overgive ham til Faderens forbarmende Kjærlighed, der hengav sin
eenbaarne Søn, for at ingen Synder skulde fortabes, og til Gud Sønnens
270 Kjærlighed, der paa sit Kors bar al Verdens Synd!

Og lad det tilmed være vor stadige Bøn, at Gud vil hellige os selv i Sandhed, og
lede os ad Sandheds Veie, saa at vi stræbe at give Gud, hvad Guds er, og
Mennesker, hvad Menneskers er, navnlig Kongen, hvad Kongens er, og saaledes
275 “øve os selv i altid bevare en uskadt Samvittighed for Gud og Mennesker.”
Amen!

Kilde

280 Manuskript taget fra En prædiken om Sandhedens og Edens Hellighed, holdt den 23de Søndag efter
Trinitatis 1849 af H. Roth, Sognepræst for Adserballig Menighed paa Als. Sønderborg 1849. Trykt i Enken
C. Meyler's Kongl. Priv. Bogtrykkeri. efter aftale med udgiveren.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

285 23. søndag efter trinitatis, Den Første Slesvigske Krig 1848-1851, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener
fra 1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/h-roths-praediken-23-sondag-efter-trinitatis>

290

295

300